

SaltskogSkatten

Organ för stiftelsen Saltskog Gård.

saltskoggard.se

facebook.com/SaltskogGard

Teckning:
Lennart Wahlström

Mötesplats Saltskog.

Saltskog gård är belägen vid fjärden där Saltsjön möter Mälaren. Från utsiktsberget såg man för över tusen år sedan skeppen från fjärran länder på sin väg upp till Birka och Uppsala. Ett på 1800 talet på Saltskog funnet svärd minner om den tiden - kanske är det från tiden när kung Granmar (600-tal) enligt de isländska sagorna fanns vid Mörköfjärden.

1860 anlades en järnvägsstation vid Saltskogfjärden. Människor reste förbi eller stannade en tid i bad- och kurorten Södertelge. En man som steg av för en tids pensionatsvistelse var industrimannen och donatorn Carl Fredrik Liljevalch jr. Han behövde hälsosam luft för sina luftrör.

Några år senare har han köpt mark och byggt sig ett hus och anlagt en park: Saltskog gård, färdigt 1886.

Utbildad i London, blev sedan disponent på trävarubolaget Bergvik & Ala där världens första vita pappersmassa tillverkades. Med engelska kapitalister grundade han Grängesbergskoncernen - ny teknik för malmutvinning. Utvecklade järnvägen så att malmen kunde skeppas ut från ny hamn i Oxelösund. Han var vän med socialisten Kata Dalström. Han donerade pengar till Biologiska museer, till en vedfond för fattiga och får ett fjäll på Spetsbergen uppkallat efter sig. Umgicks med konstnärsvänner Hägg, Zorn och Liljefors.(...) För att nämna

något ur hans liv. Liljevalchs konsthall byggs för hans pengar efter hans död.

Han dör på Saltskog gård 1909.

Flygbaronen Cederström flyttade på 1910-talet in i villa Elghem, för att leda arbetet på flygfabriken nere vid Vabis. De första flygplanen till Svenska försvaret byggs där för pengar skänkta av Anders Zorn.

Det är 2020 och från utsiktsberget ser man motorvägar, broar och industri på andra sidan Saltskogfjärden. Av ett glatt 20-tal i repris blev det intet ... skogar brinner på flera kontinenter, isar smälter vid polerna, permafrosten tinar och ovädren lamslår. Och ett virus ...

Britta Penje drabbas av viruset. Hon blir 95 år och har då bott på Saltskog gård i över 50 år. Utan Britta och Stig Penjes insatser hade Saltskog gård inte funnits

kvar idag. Tidigare i år gick Hanna Al-Haek bort. Han var med på 80-talet när Kretsen-konstnärerna räddade Saltskog gård från rivning.

Nu behöver Stiftelsen Saltskog gård akut hjälp för att vårda detta unika kulturarv in i framtiden ...

Göran Pettersson

ovan: Saltskog gård, oljemålning av Albert Petri 1907 (tack för lån)

nedan: Utsiktsberget 1940-tal. Saltskogsvärdet. Saltskog Station Vykort till Wiesbaden i Tyskland 1908. Från personal på Saltskog till hustru Elisabeth Landgren. C.F. Liljevalch i England 1880-tal.

344. Övre delen af ett tveggst järnsvärd; fästet inslagna med oliver.

Saltskog. Järnvägsstationen.

Britta Penje (1925-2020)

Vår kära Britta har lämnat oss på Saltskog Gård i stor sorg och saknad. Britta som betytt så oerhört mycket för Saltskog Gård genom åren inte minst för oss som haft lyckan att få ha ateljéer på gården.

I Södertälje Konstnärskrets var hon en aktiv och sammanhållande konstnär i så många år.

En fin och intressant textiltställning på Galleri Kretsen på 70-talet arrangerades av Britta och Titti Åhs och deltagarna kom sedan att väljas in som "Textilgruppen" i Kretsen.

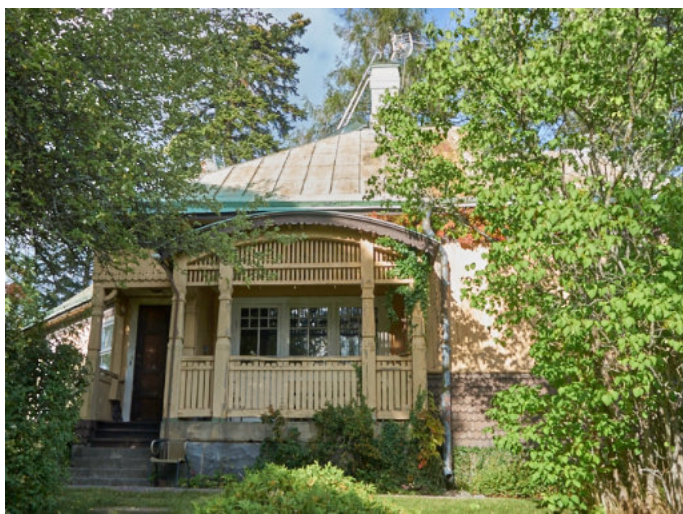
Britta var verkligen en stor inspirationskälla inte minst för oss textilare.

För mig som sytt och stickat i alla år blev "upptäckten" av bildväv genom Britta ett nytt textilintresse! Av alla fantastiska bildvävar bl.a. med Gotlandsmotiv som Britta gjort genom åren var många beställda eller inköptes till offentliga utsmyckningar.

På senare år blev fingrar och händer stelare och Britta fick allt svårare att varpa och väva. Men eftersom hon hade många gamla bilder och böcker och mycket annat material från hus, hem och natur så skapade hon med sin fantastiska känsla för material intressanta bilder som hon gärna visade på utställningar. Assemblagen var då ordentligt glasade och ramade

In i det sista satt hon vid sitt arbetsbord med allt material framför sig. Och skapade....

Men ingen Britta sitter på balkongen på villa Elghem längre när man går förbi.

En stor tomhet och saknad.

Vännen
Cristina Åbrink

Hanna Al-Haek (1941-2020)

Hanna Al-Haek föddes 1941 i Syrien, Examen vid konsthögskolan i Damaskus samt i lärarhögskolan, utöver det studier i filosofi och psykologi. Hanna bosatte sig i Sverige 1977 och har haft sin ateljé på Saltskog gård sedan 1983.

Genom sina många utställningar nationellt och internationellt var han en brobyggare som skapade kreativa mötesplatser med andra konstnärer från olika länder i världen och blev därmed en ambassadör för Södertälje.

Han har haft flera separatutställningar i Sverige samt

internationella utställningar, representerad i olika länder såsom Syrien, Belgien, Tyskland, Polen, Frankrike, USA, Italien och andra länder. Hanna har även fått flera olika kulturpriser.

Mina verk lämnar mig...

Först efter en stund börjar hon röra sig i bilden för att strax därefter framträda med en självklarhet som knappast ens var skönjbar minuten tidigare.

Det är som om Hannas målningar ropar till betraktaren och honom själv: "Du har givit oss liv- låt oss nu vara i fred och själva möta människor."

I diktens form har han skrivit: Mina verk lämnar mig för att vänta på en blind som senare förblir en hemlighet till en annan dag då det är dags att kittla cellerna och känslorna hos en ny människa.

"Jag har två floder inom mig. I en affär köpte jag mig en stor hink som jag sedan fyller med vatten från de två floderna. Sedan låter jag solen möta den till brädden fyllda hinken. Det blir en stark känsla när jag sedan slänger innehållet på duken, allt händer där."

"Tillfredsställd med mina obegränsade färgade drömmar som kokande vulkaner som inte stannar varken i dagens mörker eller i nattens ljus."

(Ur "avsnitt dragna från en erfarenhetens kropp" av Hanna Al-Haek)

Hannas målningar består av element och former som öppnar sig och sluter sig om vartannat. Här finns förföriska locktoner i penseldragen men också dämpade och svårtillgängliga passager. Här finns ljusinsläpp, speglingar och lösa former som är på väg till någonting distinkt men som tillfälligt avstannat, redo att fortsätta för att strax ansluta sig till en överordnad figur.

(Ur "Hanna Al-Haek" skrivet Leif Magnusson chef för mångkulturellt centrum).

Sonen
Thaer Al-Haek

Händer och hänt i höst

Våren började med en utställningen inför ett nytt decennium "Tid" med 32

Kretsenkonstnärer. Sedan blev ingenting sig likt ...

Hösten började med en fortsättning på den avbrutna utställningen om C F Liljevalch (t.o.m. 11 okt). En av de mest betydelsefulla människor som Sverige någonsin haft!

← Vid porträttet av C F Liljevalch stående **Per Ingels** och sittande hans syster **Maj Ingels** och **Arthur Graham**, ättlingar till C F Liljevalchs syster Nina. Vi tackar för föredrag och lån ur Ingels samling bl.a. Zorns etsning av C F Liljevalch.

↗ Det är hundra år sedan **Anders Zorn** dog och om honom kommer grafikern och f.d. läraren på konsthögskolan **Olof Sandahl** att berätta.

→ **Nils Olander** f.d. tekniska museet visade och berättade om malmens väg till stål. (C F:s "Malm-dille").

← **Arne Larssons** stora tågmodell av Saltskog Station visades under utställningen.

✓ 17 - 25 okt **4 döttrar** Aurora Klingborg, Kira Malmsten, Ragnhild Norlin och Halldis Böhn Fuchs presenterar sina föräldrars konst: **Arne Klingborg**, **Sonja Larsson** och **Wive Larsson**. **Birgitta Sorbon Malmsten** (Kira, teckning) och **Egil Malmsten**. **Thor Böhn**.

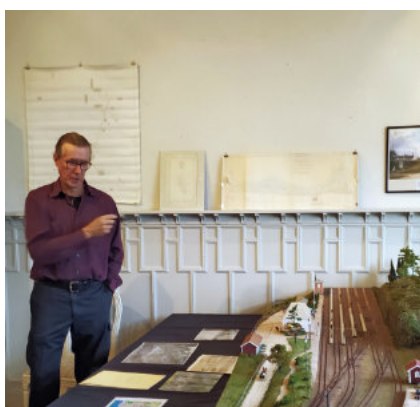
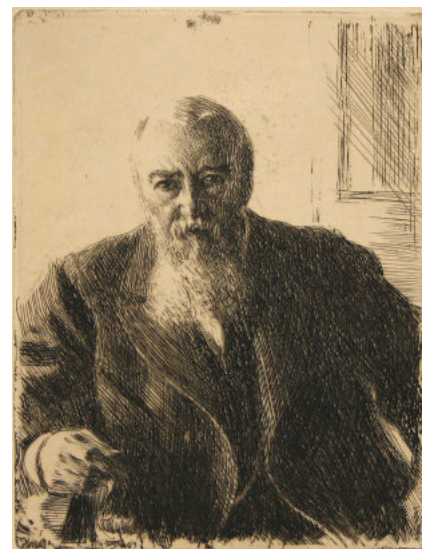
→ 6 - 15 nov **Minnesbilder** av **Bengt Pettersson** (1929-2010) målningar från ett sörmländskt 30-tal.

↘ **Carl Fredrik Liljevalch** var en omvittnat omtänksam man. Alla som arbetade på Saltskog gård blev t.ex. ihågkomna i hans omfattande **testamente**:

Till dövstumme Arbetaren Johan August Fagerlund Tre Tusen kronor eller i händelse af hans frånfalle till hans hustru eventuellt till deras barn. (164570 kr i dagens penningvärde och var då många årslöner)

Här står **Johan Fagerlund** med Olga Andersson, Sigrid och Sven.

← **Carl Larsson**, **Anders Zorn** och **Bruno Liljefors** inför den första utställningen på **Liljevalchs konsthall** 1916.

Avsändare:

Stiftelsen Saltskog Gård
Förvaltarvägen 53
151 47 SÖDERTÄLJE

Till:

Ett par små berättelser jag hört om C F Liljewalch jr.

Jag intervjuade min far Edward 1978. Han levde 1900-2003 och hade ett gott minne. Hans far var P S Graham 1868-1940. P S mor var Nina Liljewalch 1835-92 gift Graham. Hon var syster till C F Liljewalch jr 1837-1909, eller morbror Bull som han kallades i familjen. Smeknamnet kom väl från ett av hans fars segelfartyg Bull.

I intervjun beskrivs hur gamle Peter Graham med fru och äldsta sonen Alexander 1854 besökte Visby och fick hjälp med bagaget av en ung man, som fick en hel guldsoverign för hjälpen. I dagens värde kanske 4000 kr. Det var den då 16-årige Bull. Om denna lite tveksamma historia är sann kanske detta var den första kontakten mellan familjerna som hade många gemensamma intressen. Affärer. Rederi. Skog. Och 2 bröder Graham fann 2 systrar Liljewalch.

Om Bull Liljewalch på Saltskog har Edward berättat följande historia som kan vara lite påbättrad men förmodligen sann. Bull var känd för att bjuda sina gäster på fantastisk förplägnad. Så ett par affärsbekanta försökte och lyckades övertala honom att bjuda på lunch. Vi kan tänka oss att det inte helt var den typ av affärsbekanta som han uppskattade. Lunchen serverades i ett ganska enkelt matrum. Även maten var ganska enkel. Eftersom gästerna var hungriga lät de sig väl smaka tills de var proppmätta, men kanske inte helt

nöjda. Då sade värden att nu var förrätten aväten och herrarna var välkomna till resten av måltiden som skulle serveras i huvudmatsalen, som visst var magnifik. Och då serverades maträtter av det slag som gjorde hans rykte rättvisa. Problemet var bara att gästerna redan var mätta.

Den typen av utstuderade skämt gillade morbror Bull.

Det sägs att de testamenterade pengarna till den gotländska fonden skulle ha varit en slags ursäkt för att hans svågrar "bröderna Grim" hade skövlat de gotländska skogarne. Det verkar osannolikt. Enligt länsjägmästare Ragnar Melin skötte de återväxten lika bra eller bättre än de inhemska skogsägarna. Och fondens uttalade syfte var till hälften "till lindrande af nöd bland fattiga sjömän, lotsar och fiskare", till hälften för "befordran av skogskultur".

Hans testamente är inriktat mot nytto- och välgörenhetsinriktade organisationer och behövande personer. Manliga släktingar fick i stort sett ingenting. De klarade sig själva. Han koncentrerade sig på de kvinnliga släktingarna.

Nina Liljewalch gift Graham, syster till C F Liljewalch

Liljewalchs konsthall fanns inte i testamentet. Men på grund av en enorm värdestegring i Grängesbergsaktierna efter hans död blev det till slut en restpost som exekutorerna bestämde skulle användas till en konsthall. Inte hans plan men säkert i överensstämmelse med hans önskan att skapa nytta och glädje.

Nedskrivet den 7 sept 2020 inför utställningen om C F Liljewalch jr, på Saltskog gård.

Arthur Graham,

sonsonson till Patrick Graham och Nina Liljewalch gift Graham

SaltskogSkatten Information från Saltskog Gård

Ansvarig utgivare: Gudrun Engström

Stiftelsen Saltskog Gård. 151 47 SÖDERTÄLJE

Tel: 08-550 665 07 • www.saltskoggard.se

Bankgiro 662-1700

Redaktionskommitté:

Göran Pettersson, 0730-42 18 02

Berndt Noelle, 0702-19 19 69

Digitaltryck: Södertälje Offset AB

08-550 161 20 • www.sodertaljeoffset.se